

Diarienummer: DO 2025/747

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia: ju.L6@regeringskansliet.se

Yttrande över Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter (SOU 2025:2)

Diskrimineringsombudsmannens (DO) yttrande är avgränsat till frågor som rör DO:s verksamhetsområde.

Generella synpunkter

Utifrån DO:s uppdrag att arbeta mot diskriminering och för allas lika rättigheter och möjligheter oavsett diskrimineringsgrund välkomnar DO de förslag som lämnas om att införa två nya grundläggande fri- och rättigheter, rätten till domstolsprövning och rätten att avbryta en graviditet. Förslagen är viktiga för att förankra skyddet mot diskriminering och tillgången till lika rättigheter och möjligheter i samhället. Enligt DO kommer förslagen att stärka principen om alla människors lika värde och rättigheter.

Målsättningsstadgandet i 1 kap. 2 § regeringsformen (RF) ger bland annat uttryck för att det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person. Ett förbud mot diskriminerande normgivning av minoriteter och ett förbud mot könsdiskriminerande normgivning finns i 2 kap. 12 och 13 §§ RF. I ljuset av målsättningsstadgandet och att rätten att inte bli diskriminerad är en mänsklig rättighet framstår ett generellt grundlagsskydd mot diskriminerande normgivning och beslut som angeläget och skulle ge ett mer heltäckande och direkt skydd mot diskriminering.

DO har inga synpunkter på de förslag som läggs fram i avsnitt 7 om grundlagsskyddet för rätten till medborgarskap och i avsnitt 10 om möjligheten att göra särskilda begränsningar för andra än svenska medborgare här i riket. DO vill dock påminna om vikten av att de bestämmelser som senare eventuellt antas med stöd av de föreslagna ändringarna i grundlagen utformas och tillämpas på ett sätt som inte

riskerar att få diskriminerande effekter för personer av skäl som har samband med deras etniska tillhörighet.

DO har inga synpunkter på de förslag som läggs fram i avsnitt 8 om grundlagsskyddet för föreningsfriheten i förhållande till kriminella sammanslutningar. DO vill dock påminna om vikten av att de bestämmelser som senare eventuellt antas med stöd av de föreslagna ändringarna i grundlagen utformas och tillämpas på ett sätt som inte riskerar att få diskriminerande effekter.

4 Rätten till domstolsprövning

4.7.1 Rätten till domstolsprövning bör grundlagsfästas

DO delar kommitténs bedömning att rätten för den enskilde att få till stånd en domstolsprövning utgör en central rättsstatlig princip som är av grundläggande betydelse från rättssäkerhetssynpunkt i en demokrati.

DO välkomnar därför förslaget om en förankring av rätten till domstolsprövning i grundlagen.

5 Rätten till abort

5.8.1 Rätten till abort bör ges grundlagsskydd

DO välkomnar förslaget och delar kommitténs uppfattning att ett grundlagsskydd för aborträtten skulle utgöra ett viktigt skydd för gravidas självbestämmande och även markera betydelsen av ett fritt och jämställt samhälle. DO ser positivt på att bestämmelsen utformas på ett sådant sätt att den omfattar alla personer som kan bli gravida.

Eftersom grundlagsbestämmelsen innebär att det närmare innehållet i rätten till abort kommer att bestämmas genom lagens innehåll vill DO framhålla vikten av att det klargörs i författningskommentaren att grundlagsbestämmelsen syftar till att tillförsäkra den gravidas självbestämmanderätt och att lagen därför inte får utformas så att rätten till abort i praktiken urholkas.

6 Ett generellt skydd mot diskriminering

6.6.1 Bör ett generellt skydd mot diskriminering införas i regeringsformen?

DO delar kommitténs uppfattning att ett generellt grundlagsskydd mot diskriminerande normgivning och beslut skulle stärka det konstitutionella skyddet mot diskriminering och göra skyddet mindre svåröverskådligt. En sådan reglering skulle också tydligt klargöra att den grundläggande principen om alla människors lika värde och rättigheter gäller i Sverige.

DO anser därför att det är en brist i utredningen att kommittén inte lägger fram något förslag om ett generellt grundlagsskydd mot diskriminering.

Beslut i detta ärende har fattats av diskrimineringsombudsman Lars Arrhenius efter föredragning av utredaren Isa Lund och processföraren Sofie Haggård Larsson. I den slutliga handläggningen har också stabschefen Samuel Engblom, enhetschefen Karin Ahlstrand Oxhamre, sektionscheferna Lars Lindgren och Hanna Shev samt experten Tarik Qureshi deltagit.

Lars Arrhenius